

De echte les van de eurocrisis: less is more

2011/56
18 | 07 | 2011

Marc De Vos
Director Itinera Institute

Voor de zoveelste maal probeert Europa wanhopig de dag des oordeels uit te stellen voor de schuldencrisis die de zwakke zuiderse flank van de eurozone door elkaar schudt. Commentatoren en analisten verwijten de Europese leiders terecht een lukraak crisismanagement dat tot dusver enkel onmiddellijke liquiditeitssymptomen heeft aangepakt terwijl het de onderliggende solvabiliteitsproblemen heeft verergerd.

De eurocrisis is in essentie institutioneel. De 'Europese Economische en Monetaire Unie' heeft haar monetaire expressie in de euro en in de Europese Centrale Bank. Maar ze ontbeert een effectieve economische arm die kan zorgen voor voldoende cohesie tussen de lidstaten. Van bij de triomfantelijke introductie van de euro hebben sceptische economen op deze fundamentele ontwerpfout gewezen. De Europese politici dachten echter dat hun muntroom het wel kon halen met de zachte versie van beleidscoördinatie. De nu beruchte 'Maastricht criteria' zouden preventief budgettaire stabiliteit garanderen voor elk lid van de eurozone. En de fabelachtige 'Lissabonstrategie' zou alle Europese economieën omtoveren in mondiale toonbeelden

van competitiviteit en innovatie.

Gebrek aan politieke wil, collectieve ontkenning, schaamteloze overtredingen en zelfs georkestreerde gegevensfraude in het geval van Griekenland hebben van Maastricht en Lissabon optische illusies gemaakt. De begrotingscriteria van Maastricht werden over de hele lijn met voeten getreden. De boude hervormingsplannen van Lissabon werden alleen in Duitsland ernstig genomen. Een zware economische crisis heeft volstaan om te onthullen wat de euroconstructie echt was en is: een monetaire zeepbel die daarbovenop in Zuid-Europa en in Ierland een krediet- en vastgoedzeepbel heeft voortgebracht.

Europese beleidsmakers heb-

“

Gebrek aan politieke wil, collectieve ontkenning, schaamteloze overtredingen en zelfs georkestreerde gegevensfraude in het geval van Griekenland hebben van Maastricht en Lissabon optische illusies gemaakt.

”

ben tot dusver geen structureel antwoord kunnen of willen bieden op de structuurfout in de euro-constructie. De institutionele tekortkomingen van de euro worden opgelapt met meer van hetzelfde: beleidscoördinatie die valt of staat met de medewerking van de lidstaat. Een acuut schuldprobleem wordt aangepakt met meer schuld gespre-

id over een langere termijn. Als deze riskante strategie slaagt, zal de eurocrisis vooral de Europese bureaucratie van nationale beleidsrapporten verzwaren, tegen de immense kost van een hele generatie schuldslavernij voor euro-zwakkelingen. Als ze faalt, volgt het feitelijk bankroet voor minstens het zwakste euroland, een destabilisatie van de eurozone en haar banken voor jaren, een enorm autoriteitsverlies voor de Europese Centrale Bank, de vervreemding (en erger) van de publieke opinie in de lidstaten, en een historische domper op de politieke wil voor meer Europese integratie.

Wat ook de uitkomst moge worden, de les is dat de Europese Unie zichzelf heeft getorpedeerd door een eenheidsmunt te introduceren terwijl lidstaten niet bereid waren daarvoor de nodige beleidsbevoegdheden af te staan. De blootliggende zenuw

van de eurocrisis is daarom niet de defecte institutionele constructie van de eurozone, noch het feit dat daardoor nationale politiek boven Europees beleid gaat. Het is veeleer de kloof tussen het Europese ideaal en de nationale onwil tot afstand van soevereiniteit.

Deze kloof treft de kern van het Europese integratieproces. De Europese Unie is nooit af: haar ontwikkeling verloopt geleidelijk en organisch, met nieuwe langten in elk verdrag en in elke generatie politici. Het alternatief van een duidelijke keuze tussen een federale EU en een confederatie van staten is gewoon niet compatibel met de uiteenlopende politieke meningen bij de lidstaten. Een stap-voor-stapbenadering overbrugt de kloof tussen federalisten die geloven dat verdere vooruitgang onvermijdelijk is, en confederalisten die geloven dat ze dat proces zullen kunnen blokkeren.

Het resultaat is dat de Europese Unie meer en meer gekenmerkt wordt door projecten waarvan de realisatie buiten het bereik van de huidige politieke of economische realiteit van de lidstaten ligt; maar waar men toch mee begint als eerste stap in een proces dat alle kanten op kan. Noem het Europese hoogmoed tegenover nationale realiteiten. De veronderstelling is dat de tijd uiteindelijk op een of andere manier de kloof tussen

“

De Europese Unie wordt meer en meer gekenmerkt door projecten waarvan de realisatie buiten het bereik van de huidige politieke of economische realiteit van de lidstaten ligt; maar waar men toch mee begint als eerste stap in een proces dat alle kanten op kan.

”

beide zal dichtten, aangezien de Europese integratie onvermijdelijk voortschrijdt. De eurocrisis illustreert dat deze berekening kan fout lopen nog voor het einddoel is bereikt. Wanneer hoogmoed dan botst op realiteit, dreigt de constructie in elkaar te zakken nog voor ze kan worden opgeleverd.

Dat is het scenario van de euro, maar het blijft daar heus niet bij. Neem de uitbreiding van de Unie. De Europese Unie heeft mordicus continentale ambities gekoesterd, ongeacht de twijfelachtige geloofsbrieven van sommige aspirant-lidstaten. De Europese hoogmoed is dat nieuwe lidstaten onvermijdelijk in de goede plooi zullen vallen na hun toetreding, en passant geholpen door gerichte economische steun. Dat is een misrekening gebleken in het geval van Bulgarije en Roemenië, twee dysfunctionele landen waar de corruptie welig blijft tieren. Het is voorwaar de kern van de eurocrisis zelf, die teruggaat tot de onverantwoorde toetreding van een manifest ongeschikt Griekenland in 1981. Dezelfde logica houden de Europese aspiraties van Turkije nu al bijna 50 jaar levendig, ondanks het verpletterende tegengewicht van de geschiedenis. Turkije

is voorbestemd voor Europa, aldus de logica, als het maar eerst aan boord komt van de Europese Unie – in plaats van omgekeerd.

De interne markt – het vlaggenschip van de EU – is een ander voorbeeld. Gestart in 1992, moet die Europese economieën openen en integreren. Maar integratie is nooit ver genoeg gegaan, terwijl economische divergenties zijn gebleven en zelfs zijn vergroot met de expansie van de EU. Het resultaat is dat echte vrijmaking van de dienstensector onder de zogenaamde ‘Bolkesteinrichtlijn’ van 2004 voor vele nationale belangengroepen onaanvaardbaar was en met succes werd bestreden. Politieke belangen hebben zich sindsdien gericht op het wateren van de richtlijn en op het morrelen aan het bestaande model van selectieve marktintegratie.

Het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU is in hetzelfde bedje ziek. Het werd ingevoerd als symbool, maar zonder daadwerkelijke consensus. Het is nu een speeltuin van bureaucratische competitie binnen de EU, is geridiculiseerd door de Arabische Lente en is goed op weg om het ideaal waarvoor het werd geschapen te ondermijnen.

Telkens blijkt een waarlijk geïntegreerd Europees opzet politiek onhaalbaar en wordt een half-

“

De lidstaten hebben er een gewoonte van gemaakt om de Europese Unie te verplichten te lopen, terwijl ze zelf maar bereid zijn tot wandelen. En dan struikel je en val je.

”

bakken compromis de katalysator voor problemen. Europese energie wordt dan gedraineerd naar het in leven houden van het compromis. In plaats van structurele

vooruitgang naar transparante en effectieve Europese integratie, krijg je nog meer lagen compromis die de EU een

Byzantijnse complexiteit geven. Wat werd aangenomen als een eerste stap, wordt een struikelsteen in plaats van een springplank voor verdere Europese integratie.

Daarom is de belangrijkste les van de eurocrisis dat minder inderdaad meer kan zijn. De lidstaten hebben er een gewoonte van gemaakt om de Europese Unie te verplichten te lopen, terwijl ze zelf maar bereid zijn tot wandelen. En dan struikel je en val je. Als de EU het geweer niet van schouder verandert, veroorzaakt ze zichzelf tot interne conflicten en wordt ze internationaal steeds irrelevanter, tenzij als bron van instabiliteit en zwakte.

Marc De Vos doceert aan de UGent en is de directeur van het Itinera Institute
Twitter @devosmarc

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.